

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|059 VAN 27 OKTOBER 2017

OVER DE VOORLOPIGE GEHELE OPHEFFING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN HET HOOGHUIS IN DOEL, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 4 OKTOBER 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed brengt op 27 oktober 2017 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 4 oktober 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige gehele opheffing van de bescherming als monument van het hooghuis in Doel. De VCOE spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de bescherming met name (a) het ministeriële besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) de afbakeningsplannen en (d) het inhoudelijk dossier.
2. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige gehele opheffing vast van het koninklijk besluit van 16 juni 1978, houdende de bescherming als monument van het hooghuis te Beveren (Doel), gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 15 augustus 1978.

De commissie stelt vast dat de gehele opheffing steunt op artikel 6.2.1, 2° van het Onroenderfgoeddecreet: *“een verplaatsing van het beschermde goed is noodzakelijk voor het behoud ervan”*. De opheffing wordt verder gemotiveerd in de inleidende bepalingen van het opheffingsbesluit. Het ministerieel besluit verwijst naar de beleidsmatige beslissingen, alsook naar de huidige precare situatie van het monument ten gevolge van de onzekere toekomst van het polderdorp.

De commissie erkent dat voorliggende verplaatsing voortvloeit uit het ‘Convenant voor de verplaatsing en herbestemming van het als monument beschermde Hooghuis te Doel’. Het convenant geeft uitvoering aan het Actieprogramma voor het maatschappelijk meest haalbare alternatief voor de ontwikkeling van de Antwerpse haven en werd ondertekend door de Vlaamse Regering op 20 juni 2014.

De commissie erkent dat het Hooghuis zich in slechte bouwfysische toestand bevindt en dat de onzekere toekomst van Doel de instandhouding van het monument ter plaatse bemoeilijkt. Het behoud van de erfgoedwaarden op de huidige locatie kan bijgevolg onvoldoende worden gegarandeerd. De verplaatsing kan als noodzakelijk worden beschouwd om de erfgoedwaarden van het Hooghuis van Doel te vrijwaren.

3. Artikel 2§1 van het ministerieel besluit somt de kadastrale percelen op van de op te heffen bescherming en verwijst naar het afbakeningsplan met aanduiding van de beschermde goederen dat als bijlage bij het opheffingsbesluit wordt gevoegd.

Artikel 2§2 van het ministerieel besluit somt de kadastrale percelen op van de locatie naar waar het monument verplaatst zal worden en verwijst naar het afbakeningsplan met aanduiding van de nieuwe locatie dat als bijlage bij het opheffingsbesluit wordt gevoegd.

De commissie kan artikel 2 van het ministerieel besluit ondersteunen.

4. Artikel 3§1 verwijst naar de aspecten van de erfgoedwaarden die verloren gaan en geregistreerd moeten worden. Het betreft aspecten van de historische en artistieke waarde.

De commissie erkent dat met de verplaatsing onvermijdelijk de historische band tussen het Hooghuis en zijn ontstaanscontext wordt verbroken. Vanuit het oogpunt van erfgoedzorg grijpt het wegnemen van een monument uit zijn oorspronkelijke context ernstig in op de erfgoedwaarde van het monument. Voor het Hooghuis geldt deze bekommernis eens te meer, aangezien de slechte bouwfysische toestand een integrale getrouwe heropbouw niet toelaat. Hierdoor gaat ook de authenticiteit grotendeels verloren.

Tegenover het verlies aan erfgoedwaarde ten gevolge van verplaatsing, staat dat het bestendigen van de huidige situatie op relatief korte termijn tot een volledig verlies van het monument kan leiden. De commissie acht het aldus van cruciaal belang dat de erfgoedwaarden van het gebouw uitvoerig geregistreerd worden. Deze registratie zal na de verplaatsing de basis vormen voor de verdere interpretatie, ontsluiting en herbestemming van het monument. De commissie ondersteunt aldus ook artikel 3§2 waarin wordt vastgelegd op welke wijze het verlies aan historische en artistieke waarde dient geregistreerd te worden.

5. Artikel 4 van het opheffingsbesluit somt de maatregelen op die nodig zijn voor de ontmanteling, de verplaatsing, de tijdelijke stockage en de heroprichting op een geschikte plaats.

Het ministerieel besluit schrijft voor dat de tijdelijke stockage van ontmantelde bouwonderdelen moet gebeuren op 'een daarvoor geschikte locatie'. Deze omschrijving is te vaag en verwoordt niet wat als een geschikte locatie kan worden beschouwd. De commissie vraagt in het ministerieel besluit op te nemen dat elke tijdelijke of permanente stockage van bouwonderdelen in een erkend onroerend erfgoeddepot dient te gebeuren. Op deze manier kan een kwalitatieve bewaring worden gegarandeerd.

Artikel 4 gaat voor de integrale heroprichting van het Hooghuis uit van de bouwfysische toestand in 1978, het jaar waarin het huis als monument werd beschermd. Het is voor de commissie onduidelijk in welke mate deze bouwfysische toestand gekend is. Deze referentiesituatie maakt alleszins geen deel uit van het inhoudelijk dossier. De fotobijlage die het inhoudelijk dossier begeleidt, toont enkel interieurfoto's van de periode 1940-1944 en 1976. De commissie vraagt aldus te verduidelijken op welke wijze de referentiesituatie van 1978 zal worden bepaald.

Tot slot stelt artikel 4 dat 'alle maatregelen moeten worden uitgevoerd die opgenomen zijn in het 'Convenant voor de verplaatsing en herbestemming van het als monument beschermde Hooghuis te Doel' (door de Vlaamse Regering op 20 juni 2014 ondertekend). De commissie merkt op dat het convenant ter verduidelijking zou kunnen worden bijgevoegd als bijlage bij het inhoudelijk dossier. Op deze manier is het transparant welke maatregelen uitgevoerd moeten worden.

6. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies voor de voorlopige gehele opheffing van het koninklijk besluit van 16 juni 1978 tot definitieve bescherming als monument van het Hooghuis in Beveren (Doel).

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter